

Anna-Sofia Koskela
Luana McCauley
Emilia Sirén
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Tulki (AMK)
Opinnäytetyö, 2024

VIITTOMAKIELEN TULKIN KÄYTTÖ LASTEN JA NUORTEN LIIKUNTATOIMINNASSA

TIIVISTELMÄ

Anna-Sofia Koskela
Luana McCauley
Emilia Sirén

Viittomakielen tulkin käyttö lasten ja nuorten liikuntatoiminnassa
28 sivua, 3 liitettä
Kevät 2024
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Tulkki (AMK)

Tutkimuspainotteisen opinnäytetyön aihe on viittomakielen tulkin käyttö lasten ja nuorten järjestetyssä liikuntatoiminnassa. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja aineisto perustuu videoituun ryhmähaastatteluun. Haastattelu toteutettiin erään koulun oppilaille. Haastatteluun osallistui neljä 10–13 vuoden ikäistä viittomakielistä lasta ja nuorta.

Tavoitteena on saada selville viittomakielisten lasten ja nuorten kokemuksia viittomakielen tulkin käytöstä liikuntatoiminnassa. Tarkoituksena on myös selvittää, kuinka yleistä viittomakielen tulkin käyttö on viittomakielisten lasten ja nuorten järjestetyssä liikuntatoiminnassa. Aihe on tärkeä, koska jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus harrastaa liikuntaa omalla äidinkielellään.

Haastattelun vastauksista voidaan päätellä, että viittomakielistä liikuntatoimintaa toivotaan olevan enemmän. Haastateltavat ovat tyytyväisiä viittomakielen tulkkauksen toteutumiseen liikuntatoiminnassa, mutta toivoivat pääsevänsä harrastamaan liikuntaa viittomakielisessä yhteisössä. Haastattelussa ilmeni, että lapset ja nuoret toivovat viittomakielellä järjestettäviä lajeja olevan monipuolisesti. Jos liikuntatoiminnan monipuolistaminen viittomakielisille toteutuisi, se voisi nostaa viittomakielisten lasten ja nuorten asemaa yhteiskunnassa.

Asiasanat: lapset, liikunta, ryhmähaastattelu, suomalainen viittomakieli, viittomakielen tulkki

ABSTRACT

Koskela Anna-Sofia
McCauley Luana
Sirén Emilia

The use of a sign language interpreter in physical exercise for children and youth

28 pages, 3 appendices

Spring 2024

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Sign Language and Interpreting
Interpreter

The subject of the research-oriented thesis is the use of sign language interpreters in organised sports activities for children and youth. The thesis is a qualitative study and the data is based on video-taped group interviews. Interviews were conducted with pupils from a certain anonymous school. The four participants were children and youth aged 10–13 years who communicate with Finnish Sign Language.

The aim is to find out how wide spread the use of sign language interpreters is in organised sports activities for children and youth using sign language. The subject is important because every child and young person has the right to participate in physical activities with their native language. The aim is to find out what experiences children and youth using sign language have of sign language interpreting in organised sports activities.

From the interview responses, it can be concluded that they wish for more sign language sports activities. The interviewees are content with the current use of sign language interpretation in physical activity, but they wish to participate in physical activity within the sign language community. The interviews pointed out that children and young people would like to see a wide variety of sports organised in sign language. If the diversification of organised sports activities for sign language users was implemented, it would raise the social position of the children and youth using sign language.

Keywords: children, physical exercise, group interview, Finnish Sign Language, sign language interpreter

VIITTOMAKIELINEN TIIVISTELMÄ

Koskela Anna-Sofia

McCauley Luana

Sirén Emilia

Viittomakielentulkin käyttö lasten ja nuorten liikuntatoiminnassa

28 sivua, 3 liitettä

Kevät 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Tulkki (AMK)

https://youtu.be/ZlpUANsCs_s

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VIITTOMAKIELEN TULKKAUSPALVELU JA SEN KÄYTTÄJÄT	6
2.1 Tulkkauspalvelua säättävät lait Suomessa	6
2.2 Viittomakielen tulkkauspalvelu Suomessa	7
2.3 Viittomakielen tulkin ammattikuva	8
2.4 Viittomakieliset henkilöt Suomessa	9
3 LIIKUNTA HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ	11
3.1 Liikunta tukee kasvua ja kehitystä	11
3.2 Liikunnan merkitys kouluiässä	11
3.3 Liikuntasuositukset 7–17-vuotiaille	13
4 HAASTATTELU JA AINEISTON ANALYYSI	14
4.1 Lapset ja nuoret tutkimushaastattelussa	14
4.2 Aineiston keruu ja kohderyhmä	15
4.3 Ryhmähaastattelun toteutus	16
4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	17
4.5 Opinnäytetyön eettisyys	18
5 TULOKSET	20
5.1 Haastateltavien osallistuminen liikuntatoimintaan	20
5.2 Tulkin käyttö liikuntatoiminnassa	21
6 POHDINTA	23
LIITE 1: Suostumuslomake huoltajille	29
LIITE 2: Suostumuslomake lapsille ja nuorille	31
LIITE 3: Haastattelukysymykset	32

1 JOHDANTO

Terveys, niin henkinen kuin fyysinenkin, on korvaamatonta. Kaikenlainen liikunta tuo tukea lapsen kasvulle ja kehitykselle. On tärkeää tuoda esiin viittomakielisten lasten ja nuorten omia kokemuksia liikuntatoiminnasta ja tulkin käytöstä. Useiden lasten ja nuorten vapaa-aikaan kuuluu runsas teknologian käyttö, jolloin liikunnalle tai harrastuksille voi jäädä vähemmän aikaa. Opinnäytetyömme käsittelee viittomakielen tulkin käyttöä viittomakielisten lasten ja nuorten järjestetyssä liikuntatoiminnassa. Tässä opinnäytetyössä viittomakielellä tarkoitamme suomalaista viittomakieltä ja liikuntatoiminnalla järjestettyä liikuntatoimintaa eli esimerkiksi harrastuksia tai koululiikuntaa.

Viittomakielisten ja kuulovammaisten lasten ja nuorten yhdenvertaisista mahdollisuuksista osallistua liikuntatoimintaan ei ole paljon tutkimustietoa. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, minkälaisia kokemuksia lapsilla ja nuorilla on viittomakielen tulkin käytöstä liikuntatoiminnassa. Tarkoituksena on herättää tietoisuutta tulkin käytöstä liikuntaharrastustoiminnassa. Tarkastelemme myös, onko viittomakielisillä lapsilla ja nuorilla tarvetta omalla äidinkielellä järjestettyyn liikuntatoimintaan.

Kaikilla ihmisillä on erilaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa. Viittomakielisten ja kuulovammaisten kohdalla yhdenvertaisuutta voidaan edistää esimerkiksi järjestämällä tulkkauspalvelua kaikille sitä tarvitseville. Tulkkauspalvelu voi mahdollistaa esimerkiksi viittomakielisten tai kuulovammaisten lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen tasa-arvoisesti, jos harrastusta ei ole järjestetty viittomakielellä. Opinnäytetyön takana on ajatus viittomakielisten lasten ja nuorten yhdenvertaisesta asemasta yhteiskunnassa liikuntatoiminnan näkökulmasta.

Tulkkauksesta lasten ja nuorten liikuntatoiminnassa on tehty hyvin vähän opinnäytetöitä tai tutkimuksia. Noora Harjulan opinnäytetyö ”Ottaisinko FM-laitteen, äidin vai tulkin mukaan harrastukseen?” on kyselytutkimus 1–16-vuotiaiden

kuulovammaisten lasten ja nuorten harrastuksista ja tulkin käytöstä harrastuksissa vuodelta 2015. Harjulan kysely on suunnattu kohderyhmän vanhemmille, joten kyselystä tulee esille selkeästi vanhempien näkökulma asioihin. Harjulan kyselyn vastauksien perusteella tulkin käyttö on vähäistä: säännöllisesti tulkkia käyttäviä oli kohderyhmästä noin 10 %. Vastauksissa ajateltiin muun muassa, että liikkuvissa harrastuksissa tulkin käyttö ei onnistuisi, mutta kyselyyn vastanneet tulkkia käyttävien lasten huoltajat kokivat nämäkin tilanteet onnistuneiksi. Vastauksissa on myös maininta viittomakielisestä harrastuksesta, jossa kaikki osallistujat kommunikoivat viittomakielellä. (Harjula, 2015.)

Opinnäytetyötämme voi hyödyntää liikunta-alan ammattilaiset, viittomakielen tulkit ja näiden alojen opiskelijat. Opinnäytetyötä voi hyödyntää myös luokanopettajat ja kasvatustieteiden opiskelijat. Liikunta-alan ammattilaiset voivat hyödyntää opinnäytetyötä esimerkiksi suunnitellessaan liikuntatoimintaa kuulovammaisille ja viittomakielisille lapsille ja nuorille. Opinnäytetyöstämme voi olla myös apua kuulovammaisten lasten ja nuorten vanhemmille, joille viittomakielen tulkin käyttö ei välttämättä ole tuttua. Viittomakielen tulkit voivat hyödyntää opinnäytetyötä esimerkiksi valmistautuessaan liikuntatoimintatilanteen tulkkaukseen. Tulevina viittomakielen tulkkeina haluamme perehtyä aiheeseen, jotta tulevaisuudessa osaamme huomioida asiakkaamme ja heidän tarpeensa paremmin tulkkauksissa.

2 VIITTOMAKIELEN TULKKAUSPALVELU JA SEN KÄYTTÄJÄT

2.1 Tulkkauspalvelua säättävät lait Suomessa

Suomen lainsäädännön tarkoituksena on taata suomalaisille kansalaisille palveluita, oikeuksia ja velvollisuuksia (Takkinen ym., 2023, s. 67). Suomessa tulkkauspalvelulle olennaisia lakeja ovat viittomakielilaki ja laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista. Viittomakielilaki tuli voimaan 1. toukokuuta 2015 ja sen tarkoituksena on edistää viittomakieltä käyttävän henkilön kielellisten oikeuksien toteutumista. Lain mukaan viranomaisen on omassa toiminnassaan edistettävä viittomakieltä käyttävän henkilön mahdollisuuksia saada tietoa omalla kielellä sekä käyttää omaa kieltään. (L 359/2015.)

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista edistää vammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Laki tuli voimaan 1. syyskuuta 2010. Henkilöllä, jolla on kuulonäkövamma, puhevamma tai kuulovamma ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta esimerkiksi työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin tai harrastukseen, on oikeus tulkkauspalveluun. Edellytyksenä on myös se, että henkilöllä on käytössään toimiva kommunikointikeino, ja hän pystyy ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista säättää myös sen, kuinka monta tuntia tulkkauspalvelua on mahdollista saada vuodessa. (L 133/2010.)

Tulkkauspalvelua säättävien lakien lisäksi viittomakielen ja viittomakielisten näkökulmasta olennaisia lakeja ovat myös perustuslaki ja yhdenvertaisuuslaki (Takkinen ym., 2023, s. 67). Perustuslain tarkoituksena on tukea viittomakielen asemaa ja sitä omana äidinkielenään käyttäviä henkilöitä (L 731/1999). Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää (L 1325/2014). Lain tarkoituksena on myös tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän kielen tai vammaisuuden vuoksi. (Jokinen ym., 2016, s. 240.) Olennaisia lakeja sisäkorvaistutteen kannalta ovat terveydenhuoltolaki ja potilaslaki (Takkinen ym., 2023, s.67). YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevalla yleissopimuksella (CRPD) on myös suuri

rooli ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamisen takaamisessa ja suojelemisessa (YK-liitto, 2015). Yleissopimus tuli Suomessa voimaan 10.6.2016 (YK-liitto, i.a.). Viittomakielisten oppilaiden koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamisessa ja yhdenvertaisuuslain soveltamisessa viittomakielilaki ja YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimus ovat merkittäviä apuvälineitä (Jokinen ym., 2016, s. 241).

2.2 Viittomakielen tulkkaukspalvelu Suomessa

Henkilöt, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ovat oikeutettuja maksuttomiin tulkkaukspalveluihin (Kalela, 2010, s. 10–11). Suomessa viittomakieliseen ja viitotun puheen tulkkaukspalveluun on oikeutettu noin 3000 henkilöä (Rainò, 2020). Oikeus tulkkaukspalveluun haetaan Kelan hakemuslomakkeella. Vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelu edistää kuulovammaisen, kuulonäkövammaisen tai puhevammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Viittomakielisille ja kuulovammaisille tulkaessa menetelmiä on monenlaisia. Yleisin ja tunnetuin tulkkauksen muoto on viittomakielen tulkkaukset. Muita yleisesti käytettyjä tulkkauksen menetelmiä ovat viitotun puheen tulkkaukset, kirjoitustulkkaukset ja puheentoisto. Kuulonäkövammaiset henkilöt voivat saada viittomakielen tulkkaukset taktiilista tuntoaistia hyväksi käyttäen. Myös kirjoitustulkkaukset voidaan toteuttaa taktiilista pistekirjoituksena pistenäytöltä. (Kalela, 2010, s. 10–11.)

Kelan tulkkaukspalvelu on tarkoitettu henkilölle, joka tarvitsee vammansa vuoksi tulkkaukset (Kela, i.a.-a). Kelan alainen vammaisten tulkkaukspalvelukeskus hoitaa tulkkaukspalvelun asioita, kuten tulkkien tilaamisen. Palvelun kautta haetaan myös oikeutta tulkkaukspalveluun. (Kela, i.a.-b.) Vammaisten tulkkaukspalvelun kautta asiakas voi myös ottaa käyttöönsä henkilökohtaisen tulkkilistan, joka mahdollistaa asiakkaan itsensä valitsemien tulkkien käytön (Kela, i.a.-c). Tulkkilistan avulla asiakas voi valita esimerkiksi työelämään tai harrastukseen tiettyjä tulkkieja. Tämä mahdollistaa laadukkaamman tulkkauksen, sillä listan tulkit voivat syvemmin perehtyä kyseisen aihepiirin termistöön. Jos asiakas ei halua ottaa

tulkkilistaa käyttöön, tilaukseen välitetään tarpeisiin sopiva tulkki läheltä tulkkauspaikkaa. (Kela, i.a.-d.)

Viittomakielen tulkki tulkaa puheen esimerkiksi viittomakielelle tai viitotulle puheelle ja viittomakielen tai viitotun puheen puhutulle kielelle. Myös kirjoitettua tekstiä voidaan tulkata viittomakielelle pienissä määrin, esimerkiksi suomenkielisen kirjallisen dokumentin tulkkaus viittomakielelle. Tulkkauspalvelua voi käyttää työelämässä, peruskoulun jälkeisessä opiskelussa, asiointissa, harrastuksissa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Kelan tulkkauspalvelu on aina maksutonta ja sitä on oikeus saada 180 tuntia vuodessa. Kuulonäkövammaisen voi saada tulkkausta 360 tuntia vuodessa. Lisätunteja tulkkaukseen voi hakea Kelan vammaisten tulkkauspalvelusta. (Kela, i.a.-c.) Tulkkauspalveluun oikeutettujen henkilöiden lisäksi kuka vaan voi ostaa tulkkauspalveluita suoraan palveluntuottajilta (Kalela, 2010, s. 10–11).

Kelan tulkkauspalvelun lisäksi tulkkausta järjestää tarvittaessa kunta, terveydenhuolto, poliisi ja oikeusistuimien. Perusopetuslain 31. pykälän mukaan kunta on vastuussa tulkin järjestämisestä esi- ja perusopetukseen, lisäopetukseen ja leirikouluun (L 628/1998). Terveydenhuollon tehtävä on järjestää tulkki, mikäli he itse kutsuvat asiakkaan käynnille. Asiakkaan itse varaamalle käynnille on asiakkaan tilattava tulkki Kelan tulkkipalvelusta. Myös sosiaalitoimella on vastuu tulkkaamisen järjestämiseen, jos se kutsuu asiakkaan tapaamiseen. (Kuuloliitto, i.a.-c.) Poliisin ja oikeusistuimen on tilattava tulkki palveluntuottajalta, mikäli asiakkaan kieli tai kommunikaatiomenetelmä on eri kuin puhuttu suomen tai ruotsin kieli. Rikosuhrapäivystyksen mukaan rikosilmoituksen saa tehdä kielellä, jota osaa puhua riittävästi. Poliisilla on käytössään runsaasti puhuttujen kielten sekä viittomakielen tulkkeja Suomessa. (Liukkonen, 2017, s. 28.)

2.3 Viittomakielen tulkin ammattikuva

Viittomakielen tulkki on tulkkikoulutuksen saanut henkilö, jonka työkielistä toinen on viitottu kieli. Joissain tapauksissa molemmat työkielet voivat olla viitottuja kieliä. Viitottuja työkieliä voivat olla esimerkiksi suomalainen viittomakieli ja

suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin tulkkaus tapahtuu näiden kahden kielen välillä. Viittomakielentulkin tulee hallita sujuvasti kaksi kieltä ja kulttuuria. Viittomakielisen, visuaalisen kulttuurin ja kuurojen kulttuurin ymmärtäminen on avainasemassa, kun tulkataan erilaisissa tilanteissa asianmukaisella tavalla. (Hytönen & Rissanen, 2006, s. 24, s. 108.)

Viittomakielen tulkin erilaisia työtehtäviä voivat olla tulkkivälitys, opiskelutulkkaus, opetus, asioimistulkkaus sekä käännöstehtävät. Viittomakielen tulkki noudattaa asioimistulkin ammattisäännösten eettisiä ohjeita, joihin sisältyy ehdoton vaitiolovelvollisuus, sekä sääntöjä moitteettomaan käytökseen ja puolueettomuuteen (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, 2021). Viittomakielen tulkin päätehtävä on välittää tietoa kahden kielen välillä. Hän toimii suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen asiantuntijana. Tulkin tulee olla puolueeton kaikkia osapuolia kohtaan, eikä hän voi esittää omia mielipiteitään. Tulkin vastuu on nimenomaan kielen kääntämisessä ja kulttuurin välittämisessä. Tulkkaustilanteissa tulkin tulee toimia selkeän ammattimaisesti, jottei häntä lueta tilanteeseen osallistujaksi vaan kielenkääntäjäksi, joka saattaa keskustelevat osapuolet kielellisesti tasa-arvoiseen tilanteeseen. (Hynynen ym., 2003, s. 60–70.)

2.4 Viittomakieliset henkilöt Suomessa

Viittomakielinen on usein henkilö, jonka äidinkieli tai ensikieli on viittomakieli. Hän on siis lapsena oppinut viittomakielen esimerkiksi vanhemmiltaan tai vanhemmilta sisaruksiltaan. Viittomakieliset lapset oppivat viittomakielen samanlaisten kielen kehityksen vaiheiden kautta kuin puhuttua kieltä käyttävät lapset. Kun viittomakieli on henkilön äidinkieli tai ensikieli, hän käyttää eniten viittomakieltä kommunikoidessaan ja hän hallitsee sen kielen parhaiten. Viittomakieliset eivät ole ainoastaan kuuroja vaan viittomakielinen henkilö voi olla myös huonokuuloinen tai kuuleva. (Jokinen, 2000, s.79–80; Yule, 2020, s. 242.) Kaikki viittomakieliset eivät kuitenkaan ole oikeutettuja tulkkauspalvelun käyttöön. Oikeus tulkkaukseen on henkilöillä, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma (Kalela, 2010, s. 10–11).

Suomessa suurin osa kuuroista henkilöistä pitää itseään viittomakielisenä ja kieli- ja kulttuurivähemmistöön kuuluvana henkilönä. Suomessa on noin 5 500 henkilöä, jotka käyttävät suomalaista viittomakieltä äidinkielenään. Näistä henkilöistä noin 3000 on kuuroja. Suomessa on myös suomenruotsalaisen viittomakielen käyttäjiä ja heistä kuuroja on noin 100. Osa kuurosoikeista henkilöistä käyttää myös viittomakieltä kommunikoidessaan. Kuulevia viittomakielisiä henkilöitä ovat esimerkiksi kuurojen vanhempien kuulevat lapset eli CODAt (Children of Deaf Adults). Kuulevia viittomakielisiä voivat olla myös esimerkiksi kuurojen henkilöiden kuulevat sisarukset eli SODAt (Siblings of Deaf Adults). Viittomakielinen voi olla myös henkilö, joka käyttää jotakin kuulonapuvälinettä. (Kuurojen liitto, i.a.-a.)

Kuulonapuvälineitä voivat olla esimerkiksi erilaiset kuulolaitteet, sisäkorvaistutukset ja FM-laitteet. Kuulolaitteita ovat esimerkiksi korvantauskuulokojeet, jotka asetetaan korvan taakse. Osa henkilöistä käyttää myös korvakäytäväkojetta, joka asetetaan korvakäytävään. Sisäkorvaistute muodostuu ulkoisista osista sekä sisäisistä osista, jotka asennetaan leikkauksessa. FM-laitteessa on mikrofoniin varustettu lähetin sekä vastaanotin. Vastaanotinta käytetään yhdessä kuulokojeen kanssa. (Kuuloliitto, i.a.-a; Kuuloliitto, i.a.-b.)

3 LIIKUNTA HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

3.1 Liikunta tukee kasvua ja kehitystä

Vuollen (2000) mukaan liikunta on merkittävässä roolissa lapsen ja nuoren terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Liikunnan harrastamisen on havaittu olevan merkityksellinen tekijä esimerkiksi sairauksien ennaltaehkäisyyn. Liikuntaharrastus tukee kasvua ja kehitystä, edistää liikuntataitojen oppimista ja omaksuttamista ja mahdollistaa liikunnallista elämäntapaa. (Kannas ym., 2004, s. 117.) Kansainvälisten huippuasiantuntijoiden vuonna 2016 julkaistun lausunnon mukaan merkittävä osa lasten ja nuorten älykkyyden kehitystä ja aivotoimintaa edistäviä tekijöitä ovat liikunta ja hyvä kunto. Koululiikunnalla ja välitunneilla ulkoilulla on positiivisia vaikutuksia aivotoimintaan ja älyyn ja näin ollen ne vaikuttavat myös positiivisesti koulumenestykseen. Lausunnon mukaan koulun liikuntatoiminnalla kehitetään myös motivaatiota ja itsevarmuutta. Liikunnalla voi olla myös vahvistava vaikutus ihmissuhteisiin esimerkiksi kavereiden ja vanhempien kanssa. Lasten liikuntaa ja sen ohjausta suunniteltaessa on tärkeää huomioida yksilöiden erilaisuudet. (Finne, 2017, s. 37–42.) Yksilön erilaisuuksiin voi liittyä esimerkiksi autismi, kehitysvamma tai erilaiset kuulonapuvälineet.

3.2 Liikunnan merkitys kouluiässä

Kouluiässä lapsi alkaa suuntautumaan enemmän kodin ulkopuolisiin toimintoihin esimerkiksi harrastuksiin ja ihmissuhteisiin. Kouluikäisenä lapsen lihakset voimistuvat ja vahvistuvat. Tässä kehitysvaiheessa lapselle tapahtuu myös motorisia muutoksia uuden oppimisen ohella. Uusia motorisia taitoja lapsi voi oppia esimerkiksi luistelemalla ja uimalla. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta on tärkeää, että lapsi osallistuu tässä iässä monenlaiseen fyysiseen toimintaan ja harrastaisi monipuolisesti eri lajeja yhdessä muiden ikäisten kanssa. (Kronqvist & Pulkkinen, 2007, s. 134–145.) Hengästyttä ja hikoilua aiheuttava liikunta on lapsen terveyden näkökulmasta tärkeää. Liikunnan avulla voidaan monessa

tapauksessa hidastaa tai jopa estämään tulevaisuuden elintapasairauksien puhkeamista. (Finne, 2017, s. 33.)

Liikunnan on huomattu myös tukevan lapsen sosioemotionaalista kehitystä (Sääkslahti, 2018, s. 141). Telaman (2000) mukaan liikunta ja harrastustoiminta ovat hyödyllisiä sosiaalisen kasvatuksen apuvälineitä (Kannas ym., 2004, s. 117). Niitä voidaan hyödyntää esimerkiksi koulussa tai päiväkodissa. Harrastustoiminta muiden samanikäisten lasten kanssa vahvistaa toiminnallisia sekä sosiaalisia taitoja laajentaen sosiaalista pääomaa. Kun lapsen sosiaaliset suhteet lisääntyvät ja vahvistuvat, lasten keskinäinen luottamus kasvaa. Lasta itseä kiinnostavat toiminnan kohteet ja niiden sisällöt edistävät myös oman identiteetin muodostumista sekä kohentavat lapsen itsevarmuutta. (Pulkkinen ym., 2023, s. 165.)

Puberteetti eli murrosikä on nuorelle suurten muutoksien ja kehityksen aikaa. Sen aikana nuori käy läpi voimakasta fyysistä ja psyykkistä kypsymistä. (Pulkkinen ym., 2023, s. 182.) Murrosikä on toiseksi nopein kasvukausi ihmisen elämän aikana. Toisin, kuin vauvana, nuori on tietoinen kehon muutoksista ja näin myös vertaa itseään muihin ihmisiin. Tämä selittää osin sen, miksi toiset sopeutuvat murrosiän muutoksiin helpommin, kun taas toiset voivat joutua kamppailemaan niiden kanssa. (McCormick ym., 2015.) Murrosiän aikana tapahtuvat psyykkiset ja fyysiset muutokset näkyvät myös nuoren sosiaalisessa elämässä. Murrosiän aikana nuori jatkaa lapsuuden identiteetin kehittämistä. Tässä vaiheessa myös nuoren seksuaalinen identiteetti alkaa vähitellen rakentua samalla kun kokemukset romanttisista suhteista lisääntyvät. (Pulkkinen ym., 2023, s. 183.)

Liikunta on monille nuorille tärkeä osa elämää. Se on aktiviteetti, johon liitetään erilaisia yksilöllisiä ja sosiaalisia merkityksiä. (Vanttaja ym., 2017, s. 58.) Esimerkiksi yläkoulun oppilaat, jotka osallistuivat koulun piirissä yhteen tai useampaan opetussuunnitelman ulkopuoliseen harrastukseen, osallistuivat vähemmän koulukavereiden kiusaamiseen ja suuntautuivat opintojen jatkamiseen peruskoulun jälkeen. Harrastusten myönteiset vaikutukset näkyvät, kun mieleistä harrastusta on jatkanut vähintään kaksi vuotta. (Nurmi ym., 2015, s.128.) Vuonna 2013 teini-ikäisten ja nuorten aikuisten kohdalla keskeisimmät liikuntakiinnostuksen

herättäneet ja ylläpitäneet tekijät ovat olleet ystävät, urheiluseurat ja omat vanhemmat (Vanttaja ym., 2017, s. 42–43).

3.3 Liikuntasuositukset 7–17-vuotiaille

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi vuonna 2021 liikkumissuosituksen 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Suosituksen mukaan kaikille lapsille ja nuorille kuuluu jokapäiväinen yhdenvertaisesti saavutettava ja turvallinen liikkuminen. Suosituksen mukaan jokaisen 7–17-vuotiaan olisi tärkeää liikkua jokaisena viikonpäivänä vähintään yksi tunti. Lapsen ja nuoren ei tarvitse kuitenkaan liikkua tuntia yhdellä kerralla, vaan tunti voi kerääntyä monesta eri liikuntahetkeestä. Liikunnan tulisi kuitenkin olla monipuolista eli sen tulisi vahvistaa lihaksia ja luustoa sekä kehittää kestävyyttä ja notkeutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021.)

Lapsen ja nuoren tulisi harjoittaa kestävyyttä kehittävää liikuntaa vähintään kolmena päivänä viikossa. Liikunta kehittää kestävyyttä, jos sen aikana syke ja hengitys kiihtyvät. Hyviä esimerkkejä kestävyyttä kehittävästä liikunnasta ovat esimerkiksi pyöräily ja juoksu. Kestävyuden lisäksi lapsen ja nuoren tulisi harjoittaa myös luustoa ja lihaksia vahvistavaa liikuntaa vähintään kolmena päivänä viikossa. Näistä hyviä esimerkkejä ovat esimerkiksi ryhmäliikunta, kuntosalilla harjoittelu ja yleisurheilu. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021.)

Liikuntasuositus koskee yhdenvertaisesti kaikkia 7–17-vuotiaita lapsia ja nuoria. Suositus koskee siis myös lapsia ja nuoria, joilla on jonkinlaisia toimintarajoitteita tai he kuuluvat johonkin vähemmistöryhmään. Toimintarajoitteita voi olla esimerkiksi kuulemiseen liittyvät toimintarajoitteet. Liikuntaa harjoittaessa on kuitenkin tärkeää myös huomioida jokainen yksilö, heidän ikänsä ja heille parhain tapa liikkua. Suosituksen ei tarvitse täytyä kokonaan jokaisena päivänä, vaan pienikin liikuntamäärä on hyväksi lapselle ja nuorelle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021.)

4 HAASTATTELU JA AINEISTON ANALYYSI

4.1 Lapset ja nuoret tutkimushaastattelussa

Tutkimushaastattelussa haastattelijalla on tavoitteena saada tietoa tutkimastaan asiasta. Tämän vuoksi hän kysyy haastatteluun osallistuvilta kysymyksiä, ohjaa keskustelua ja kannustaa haastateltavia vastaamaan. (Hyvärinen ym., 2017, s. 46–83.) Haastattelu on hyvä tutkimusvaihtoehto, kun tutkitaan asiaa, josta ei ole vielä olemassa laajalti tietoa. Haastattelussa on mahdollisuus myös selventää haastateltavien vastauksia ja saada syvemmin tietoa liittyen heidän vastauksiinsa. Tutkimushaastattelussa korostuu haastateltavan asema ja se, että hänen tulee saada tuoda esille itseään koskevia asioita ilman esteitä. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, s. 34–35.) Haastattelulla myös voidaan tavoittaa enemmän henkilöitä verrattuna esimerkiksi kyselylomakkeeseen (Hirsjärvi & Hurme, 2022, s. 35–37).

Lasten ja nuorten haastattelussa pätee samat menettelytavat kuin aikuisia haastateltaessa. Näitä ovat esimerkiksi helposti ymmärrettävien kysymysten laatiminen, aito kuunteleminen sekä luottamuksellisuus. (Kallinen & Pirskanen, 2022, s. 53.) Lasten ja nuorten haastatteluun liittyy myös omia periaatteita, jotka tulisi ottaa huomioon haastattelua suunnitellessa sekä itse haastattelussa. Näitä periaatteita ovat esimerkiksi inklusiivisuus, läpinäkyvyys sekä informatiivisuus. (Kallinen & Pirskanen, 2022, s. 54–55.)

Inklusiivisuus tulee ottaa huomioon haastattelussa siten, että esimerkiksi haavoituvassa tai vähemmistöasemassa olevat lapset ja nuoret eivät tulisi syrjityksi. Läpinäkyvyys ja informatiivisuus taas tulee toteutua siten, että ennen haastattelua haastateltavalla on oltava saatavilla tietoa ymmärrettävästi liittyen hänen oikeuksiinsa ilmaista näkemyksiään. Häntä tulee myös tiedottaa haastattelun mahdollisista vaikutuksista sekä siitä, mitä haastatteluun osallistuminen tarkoittaa. Nämä asiat tulee myös tuoda uudestaan ilmi haastattelun toteutuessa. (Kallinen & Pirskanen, 2022, s. 54–55.)

Lasten ja nuorten haastatteluissa tärkeää on huomioida, että kysymykset on laadittu siten, että haastateltavat ymmärtävät ne ja pystyvät vastaamaan niihin. On siis huomioitava haastateltavien ikä ja kehitystaso. Lapsia ja nuoria haastateltaessa toimivin kysymysvaihtoehto on hyvin usein avoin kysymys. Tällöin haastateltavat voivat kertoa enemmän omia näkemyksiään. Haastattelijan tulee huomioida myös haastattelutilanteen ajankohta ja ympäristö. Usein näitä asioita mietitään yhdessä yhteistyötahojen kanssa. (Kallinen & Pirskanen, 2022, s. 68–80.) Haastattelun aika ja paikka voivat vaikuttaa suuresti haastattelun kulkuun ja haastattelussa tapahtuvaan keskusteluun. Haastattelijan tulee tarkkaan miettiä, missä haastattelu tapahtuu sillä esimerkiksi tuttu paikka voi auttaa haastateltavaa vastaamaan avoimemmin haastattelijan kysymyksiin. Yksi tärkeä seikka on kuitenkin se, että haastattelupaikan on oltava rauhallinen. (Kallinen & Pirskanen, 2022, s. 81; Hyvärinen ym., 2017, s. 312–335.)

4.2 Aineiston keruu ja kohderyhmä

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja sen aineisto perustuu videoituun ryhmähaastatteluun. Haastattelun päämääränä oli selvittää lasten ja nuorten kokemuksia viittomakielen tulkin käytöstä liikuntatoiminnassa. Tutkimushaastattelua varten etsimme 7–17 vuoden ikäisiä viittomakielisiä lapsia ja nuoria. Tiedustelimme eräästä koulusta mahdollisuutta toteuttaa haastattelu. Haastatteluun ilmoittautui vapaaehtoisesti neljä 10–13-vuotiasta lasta ja nuorta. Haastattelun kesto oli 30 minuuttia ja se toteutettiin haastatteluun osallistuneiden koulun tiloissa, suljetussa luokahuoneessa. Tilanteessa paikalla oli kolmen haastattelijan ja neljän haastateltavan lisäksi kolme avustajaa.

Rajasimme haastateltavat 7–17 vuoden ikäisiin lapsiin ja nuoriin, koska kyseinen elämänvaihe on erityisesti suurten muutosten ja kehityksen aikaa. Tässä elämänvaiheessa liikunta ja harrastustoiminta voivat olla merkittävä tuki lapsen ja nuoren elämässä. Varsinkin murrosiässä nuoren sosiaalinen identiteetti muuttuu ja kehittyy entisestään (Pulkinen ym., 2023, s. 183–184). Sosiaalinen ryhmäpaine voi vaikuttaa liikuntaharrastuksen jatkumiseen. Nuoren oma identiteetti vahvistuu ja se voi näkyä esimerkiksi uusista asioista kiinnostumisena, muiden ikätovereiden

mielipiteillä on merkitystä sekä nuori itsenäistyy ja haluaa kokeilla uusia asioita. Kohderyhmästä rajasimme ulkopuolelle kuurosokeat lapset ja nuoret, koska he usein tarvitsevat yksilöllistä ohjausta ja soveltavaa ryhmäliikuntaa. Soveltava liikuntatoiminta ei sisälly meidän opinnäytetyöhömmme.

4.3 Ryhmähaastattelun toteutus

Haastattelu oli toteutettu strukturoituna ryhmähaastatteluna, eli haastattelukysymykset ja niiden järjestys oli laadittu etukäteen. Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi strukturoidun ryhmähaastattelun, koska halusimme, että kysymykset ja niiden järjestys on etukäteen valmisteltu ja jäsennelty. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, s. 43–44.) Haastattelun aikana kaikilla osapuolilla on mahdollisuus toistaa kysymyksiä ja käydä keskustelua aiheesta sekä pyytää apua väärinkäsityksiin läsnä olevilta avustajilta tai selventää viittomia (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 85). Poisuljimme aineistonkeruumenetelmistä sähköisen kyselyn, koska kyseiseen menetelmään liittyi paljon eettisiä haasteita, kuten kohderyhmän tavoittaminen heidän omalla äidinkielellään.

Haastattelukysymyksiä on yhteensä 12, joista kolme on moniosaisia (Liite 3). Haastattelu videoitiin, jotta voisimme myöhemmin kääntää vastaukset suomen kielelle sekä analysoida aineistoa syvemmin. Kuvaus toteutettiin yhdellä videokameralla. Kameran kuvassa näkyi vain haastateltavat lapset ja nuoret. Tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaisesti video tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Ennen haastattelua lähetimme erilliset suostumuslomakkeet huoltajille sekä lapsille ja nuorille (Liite 1 & 2). Lapsille ja nuorille suunnatun suostumuslomakkeen sisältö oli käännetty viittomakielelle haastatteluun osallistujille ilmoittautumisvaiheessa koulun ohjaajan toimesta.

Haastattelutilanteeseen tilattu tulkki ei päässyt paikalle terveyssyistä. Tämän takia haastattelu toteutettiin ilman tulkkiä, eikä paikalla ollut viittomakielen ammattilaista varmistamassa kielen oikeellisuutta. Haastattelijoina olimme vastuussa kysymyksien kääntämisestä suomalaiselle viittomakielelle. Olimme myös vastuussa siitä, että osaamme tarvittaessa kysyä mahdollisia tarkentavia

kysymyksiä. Emme itse alan opiskelijoina voi taata aineiston käännöksen kielellistä virheettömyyttä. Meidän vastuullamme oli selvittää mahdolliset aineiston epäselvyydet huomioiden tietosuoja ja vaitiolovelvollisuus. Tulkin estyneisyyden vuoksi teimme suomenkielisen kirjallisen käännöksen haastattelun videoidusta aineistosta. Kirjoitimme käännöstä yhteiseen Word-tiedostoon. Tiedostoon kirjoitettu käännös ei sisällä henkilötietoja tai mitään tietoa, josta voisi tunnistaa haastateltavat. Haastateltavien nimien sijaan käytimme sanaa henkilö, vastaaja tai haastateltava. Tiedosto ei sisällä myöskään paikkatietoja kuten esimerkiksi koulun tai harrastuksen sijaintia. Litteroidessamme aineistoa huomasimme, että yhteen kysymykseen haastateltavat eivät antaneet selkeää vastausta. Tämän huomattessamme olimme yhteydessä koulun yhteyshenkilöön, joka esitti kysymyksen uudelleen haastateltaville. Koulun yhteyshenkilö lähetti vastauksen luottamuksellisena sähköpostina, joka oli suojattu Secure Sockets Layer salauksella. Viestin lukumahdollisuus oli voimassa vain 30 päivää.

Haastattelua varten laadimme tutkimuskysymyksiä, jotka liittyvät opinnäytetyön aihealueeseen. Haimme vastauksia siihen, onko tulkin käyttö yleistä lasten ja nuorten liikuntatoiminnassa. Halusimme tietää, millaisia kokemuksia haastateltavilla on jo tulkin käytöstä omassa liikuntatoiminnassa, esimerkiksi harrastuksessa tai koululiikunnassa. Halusimme myös tietää, minkälaisia harrastuksia vastaajilla oli sillä hetkellä sekä millaista viittomakielistä harrastustoimintaa he haluaisivat järjestettävän.

4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineiston analyysi toteutetaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti. Tutkimuksen aineistoon valitaan vain tutkimuksen tarkoituksen ja teeman mukaisesti sille olennaiset asiat. Tämän analyysimenetelmän mukaan aikaisemmillä havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla ei ole vaikutusta analyysin laatimiseen tai lopputulokseen. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineistoa voidaan analysoida kolmivaiheisesti. Analysoinnin vaiheina ovat tällöin pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely sekä viimeisenä abstrahointi eli käsitteellistäminen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 108, s.123–125)

Aloitimme aineiston analysoinnin tekemällä pelkistetyn suomenkielisen käännöksen haastattelun aikana kuvatusta viittomakielisestä videosta. Karsimme aineistosta opinnäytetyön kannalta epäolennaisia tietoja. Emme kysyneet haastattelun aikana haastateltavilta henkilötietoja tai tunnistettavia tietoja, mutta he sisällyttivät niitä kuitenkin vastauksiinsa. Karsimme näitä tietoja pois aineistosta säilyttääksemme haastateltavien anonymiteetin. Epäolennaisien tietojen karsimisen jälkeen siirryimme klusteroimaan eli ryhmittelemään aineistoa. Klusteroimme aineistoa niin, että etsimme sisällöltään samanlaisia vastauksia ja jaoimme ne eri ryhmiin. Klusteroinnin seurauksena aineistosta tuli tiiviimpi ja selkeämpi. Analysoinnin viimeinen vaiheeseen kuuluu klusteroinnin lisäksi myös abstrahointi eli käsitteellistäminen. Abstrahoinnissa aineistosta tehdään johtopäätökset ja muodostetaan selkeä kokonaisuus lukijalle. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 108, s. 123–125.)

4.5 Opinnäytetyön eettisyys

Haastattelussa emme käsitelleet arkaluontoisia asioita, terveystietoja tai henkilötietoja. Haastattelussa kysyimme haastateltavien kuulonapuvälineistä, mutta emme lääketieteellisestä näkökulmasta, vaan tulkkauksen ja tulkkauspalvelun näkökulmasta. Julkaistavassa opinnäytetyössä aineisto on täysin anonyymi, eikä siitä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä. Aineistoa säilytetään suljetussa formaatissa, joka tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua. Vain analysoidut tulokset julkaistaan tässä opinnäytetyössä. Kohderyhmälle etukäteen lähetetyssä suostumuslomakkeessa tulee ilmi haastateltavan nimi, mutta se ei ole yhdistettävissä henkilöön julkaistussa aineistossa. Suostumuslomakkeet ja video säilytetään erillisissä lukituissa tiloissa opinnäytetyöprosessin ajan ja tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua.

Ennen aineiston keruuta teimme aineistonhallintasuunnitelman, johon on kirjattu, että käsittelemme ja säilytämme aineistoa huolellisesti. Noudatamme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta tietojen salassapidosta, luottamuksellisuudesta, ja vaitiolovelvollisuudesta. Haastattelukysymyksiä valmistellessamme

mietimme eettisyyden kannalta tarkkaan, minkälaisia kysymyksiä voimme kysyä haastateltavilta, koska kyseessä on alaikäisiä henkilöitä, jotka luokitellaan haavoittuviin ihmisryhmiin. Osalla haastateltavista henkilöistä saattaa lisäksi olla kuu-
lovamma, ja sen perusteella myös he kuuluvat haavoittuviin ihmisryhmiin. Nämä asiat huomioiden laadimme kysymykset kohderyhmälle sopiviksi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019.)

Haastattelukysymykset keskitimme tutkittavan aiheen ympärille, emmekä kysyneet muita henkilötietoja kuin haastateltavien iän. Aineiston keruun ja sen säilytyksen kanssa olemme erityisen tarkkoja, kunnioittaaksemme vaitiolovelvollisuutta ja haastateltavien anonymiteettiä. Tutustuimme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettiseen ohjeistukseen hyvästä tieteellisestä käytännöstä, eettisiin periaatteisiin ja voimassa olevaan tietosuoja-asetukseen. Kohderyhmämme huomioiden, tärkeiksi teemoiksi näistä ohjeistuksista nousi luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019.)

Huolehdimme siitä, että toimimme vastuullisesti ja kunnioitettavasti haastattelun aikana. Kerroimme suostumuslomakkeissa esimerkiksi sen, että haastatteluun osallistuneiden vastauksia käytetään opinnäytetyössämme. Kerroimme lomakkeessa heille myös, että haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Vapaaehtoisuus haastattelussa tulee toteutua siten, että haastateltavat ovat täysin omasta halustaan siinä mukana. (Kallinen & Pirskanen, 2022, s. 54–55.) Toimme molemmissa suostumuslomakkeissa esille, että haastateltavat voivat keskeyttää osallistumisensa haastatteluun milloin vain.

Tutustuimme haastattelun ennakoarviointilausunnon tarpeeseen ihmistieteissä alaikäistä tutkittaessa. Koska haastateltavat ovat alle 15-vuotiaita, huolehdimme siitä, että haastattelutilanne on hyvien eettisten periaatteiden mukainen. Haastattelutilanteeseen ei sisälly haitallisia tutkimusasetelmia, kuten esimerkiksi poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä, henkistä haittaa eikä haastattelussa puututa fyysiseen koskemattomuuteen. Lisäksi haastattelua varten huoltajilta pyydettiin kirjallinen suostumus. Nämä ovat Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen kohtia, joiden mukaan arvioidaan ennakoarvioinnin tarvetta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 21.) Näiden yllä mainittujen tutkimusasetelmien

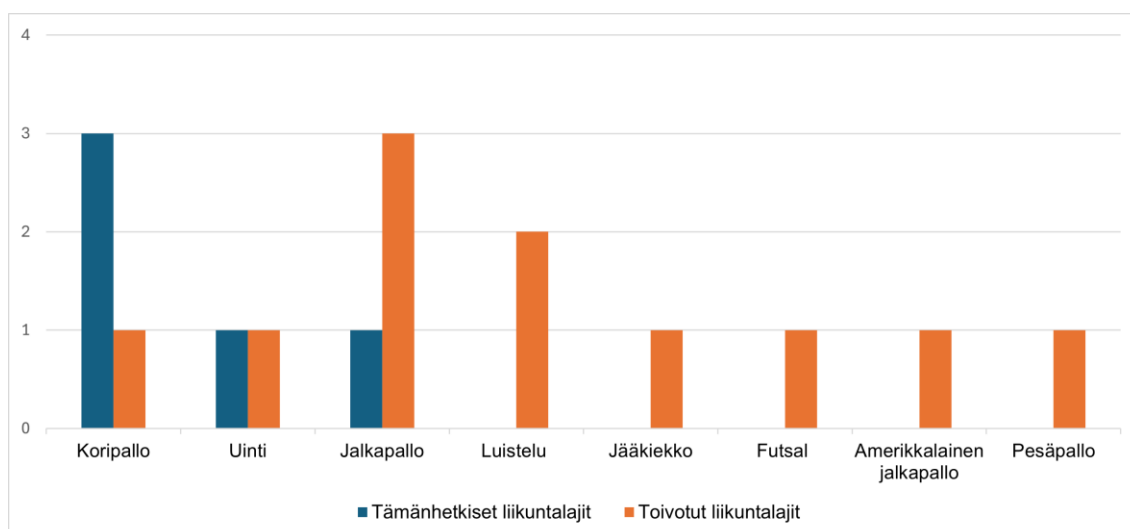
perusteella haastattelua varten meidän ei tarvinnut hakea eettisen ennakoarvioinnin lausuntoa Tutkimuseettiseltä neuvottelukunnalta.

5 TULOKSET

5.1 Haastateltavien osallistuminen liikuntatoimintaan

Haastateltavien kesken koripallo oli suosittu laji. Sitä harrasti kolme neljästä haastateltavasta. Yksi haastateltava harrasti aktiivisesti uintia ja toinen jalkapalloa. Aikaisemmin harrastettuihin lajeihin kuului myös jalkapallo sekä salibandy. Kokonaisuudessaan haastateltavat liikkuvat viikon aikana 3–6 tuntia sisältäen koululiikunnan sekä liikuntaharrastukset. Vastausten perusteella haastateltavat harrastavat koulun ulkopuolella järjestettävää liikuntaa viikoittain 0–3 tuntia eli osa haastateltavista ei harrasta ollenkaan liikuntaa koululiikunnan ulkopuolella. Liikuntaharrastuksien lisäksi jokaisella haastateltavalla oli koululiikuntaa kolme tuntia viikossa.

Kysyimme haastateltavilta, millaista viittomakielistä liikuntatoimintaa he toivoisivat olevan saatavilla. Vastauksissa jalkapallo ja jääkiekko nousivat eniten esille. Muita ehdotettuja lajeja olivat futsal, luistelu, pesäpallo, koripallo ja amerikkalainen jalkapallo. Vastauksista voidaan päätellä, että viittomakielistä liikuntatoimintaa toivotaan olevan enemmän. Viittomakielellä järjestettäviä lajeja toivotaan monipuolisesti luistelusta amerikkalaiseen jalkapalloon, kuten Kuviossa 1 on havainnollistettu. Suurin osa ehdotetuista lajeista ovat joukkuelajeja. Tästä voidaan päätellä, että yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen ovat tärkeitä ja toivottavia arvoja viittomakielisen harrastustoiminnan kehittämisessä.

Kuvio 1. Haastateltavien tämänhetkiset liikuntalajit ja toivotut liikuntalajit

Kysyimme haastateltavilta kysymyksen liittyen uusien ihmissuhteiden luomiseen liikuntaharrastuksissa. Halusimme tietää, tukeeko liikuntatoiminta myös sosio-emotionaalista kehitystä ja kasvua sekä lisääkö se lapsen tai nuoren sosiaalista pääomaa. Jokainen haastateltavista kertoi saaneensa uusia kavereita liikuntatoiminnassa koulussa sekä eri liikuntaharrastuksissa. Tästä voidaan päätellä, että liikuntatoiminta tukee kyseisten lasten ja nuorten sosiaalista pääomaa positiivisella tavalla.

5.2 Tulkin käyttö liikuntatoiminnassa

Kaksi haastateltavaa ei käytä tulkkia itse, mutta he ovat silti tietoisia siitä, kuinka viittomakielen tulkkaus toimii. Heille tulkkaus on tullut tutuksi siksi, koska se näkyy heidän jokapäiväisessä arjessansa esimerkiksi koulussa. Haastateltavista kahdella oli käytössään jokin kuulonapuväline. Yhdellä haastateltavista oli aikaisemmin ollut sisäkorvaistute, mutta se ei ole enää hänellä käytössä. Haastateltavista yhdellä ei ollut mitään kuulonapuvälinettä käytössä. Halusimme kysyä haastateltavilta kuulonapuvälineistä, sillä niiden käyttäminen voi vaikuttaa tulkkauspalvelun käyttöön.

Puolet haastateltavista kertoivat käyttävänsä säännöllisesti viittomakielen tulkkia liikuntatoiminnassa. Toinen heistä käy säännöllisesti kahdessa harrastuksessa,

jossa yhdessä on viittomakieltä osaava ohjaaja ja toisessa on aina mukana viittomakielen tulkki. Jos harrastuksessa ei ole paikalla viittomakieltä osaavaa ohjaajaa tai viittomakielen tulkkia, hänellä on silloin mukana oma avustaja. Kaksi haasteltavaa kertoi, että he eivät tarvitse viittomakielen tulkkia liikuntatoimintansa. Tästä voidaan päätellä, että he pystyisivät osallistumaan mihin vain liikuntatoimintaan ilman tulkkausta. Ryhmähaastattelun perusteella heille olisi kuitenkin mieluista harrastaa liikuntaa ryhmässä, jossa olisi heidän lisäksi myös muita saman ikäisiä viittomakielisiä henkilöitä. Kenelläkään haastateltavista ei ole läheistä mukana liikuntatoiminnassa kommunikaation mahdollistajana. Kaikki haastateltavat kertoivat käyttävänsä viittomakieltä ja puhetta kommunikointimenetelmänä viittomakielen tulkin, avustajan ja ohjaajan kanssa. Haastateltavien keskuudessa viittomakielen tulkkien käyttö on tuttua joko omakohtaisen kokemuksen tai muusta näkökulmasta opitun tiedon kautta. Haastattelun perusteella tulkkia aktiivisesti käyttävät haastateltavat osaavat itsenäisesti ja sujuvasti käyttää tulkkia liikuntaharrastuksessa.

Jokainen haastateltava kertoi kokevansa tulkkauksen olevan toimivaa liikuntatoiminnassa. Yhdellä haastateltavista oli aikaisempi kokemus liikuntatoiminnassa, jossa hän ei hetkellisesti huomannut tulkkausta.

Aikaisemmin on tullut vastaan tilanteita, jolloin en ole hetkellisesti huomannut tulkkausta. Nykyään sitä ongelmaa ei ole.
Haastateltava A.

Kahdella haastateltavista ei ollut tullut vastaan tilannetta, jossa viittomakielen tulkkia ei ole saatu liikuntatoimintaan paikalle. Yksi haastateltavista kertoi, että jos tulkki sairastuu eikä hänen tilalleen saada toista tulkkia, harrastuksen ohjaaja toimii tulkkina.

Jos tulkki sairastuisi, yritetään paikalle tilata uusi tulkki. Mikäli toista tulkkia ei saada paikalle, harrastuksen ohjaaja viittoo ja tulkaa itse.
Haastateltava B.

Viimeinen haastateltavista kertoi yleensä saaneensa tulkin mukaan jalkapalloon, mutta koripallossa on käynyt muutamia kertoja niin, että tulkki ei ole jostakin syystä päässyt paikalle. Tässä tilanteessa koripalloa ohjaava henkilö on toiminut

tulkkina. Näiden vastauksien perusteella voidaan olettaa, että kyseisten harrastusten ohjaajilla on edes vähäinen viittomakielen taito.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoite saada selville viittomakielisten lasten ja nuorten kokemuksia tulkin käytöstä liikuntatoiminnassa toteutui. Tavoite toteutui, koska haastatelimme viittomakielisiä lapsia ja nuoria, jotka käyttävät viittomakielen tulkkia liikuntatoiminnassaan ja he vastasivat kysymyksiimme sekä kertoivat avoimesti kokemuksistaan. Haastateltavista osa tarvitsee tulkkausta ja tämä edesauttaa heidän osallistumistansa harrastukseen. Viittomakielen tulkkauksen avulla viittomakieliset lapset ja nuoret pääsevät osallistumaan yhdenvertaisesti kaikenlaiseen toimintaan. Haastattelussa tuli esille, että viittomakielisten kavereiden merkitys on suuri. Erityisesti sellaisessa tilanteessa, jos lapsella ei ole viittomakielisiä perheenjäseniä tai koulukavereita, joiden kanssa kommunikoida omalla äidinkielellään. Tässä tilanteessa viittomakielinen liikuntatoiminta voi tarjota paikan lasten yhteiselle kommunikoinnille viittomakielellä, joka on kielen kehityksen kannalta tärkeää.

Opinnäytetyön aineiston luotettavuuteen vaikuttavat monet eri tekijät. Haasteita haastattelutilanteessa olivat viittomakielen tulkkauksen puute sekä väärinymmärryksen riski. Haastattelutilanteessa oli mukana muutaman haastateltavan avustajat, jotka eivät kuitenkaan näkyneet videolla. Avustajat selvensivät osan kysymyksistä haastateltaville ja auttoivat heitä kysymyksien ymmärtämisessä sekä niihin vastaamisessa. Avustajien kommentit vaikuttivat haastateltavien vastauksiin esimerkiksi siten, että he muistuttivat haastateltavia erilaisista asioista, joita haastateltavat jättivät mainitsematta tai unohtivat sanoa. Aineiston ja sen analyysin perusteella emme voi vastata tutkimuskysymykseemme, joka liittyi tulkin käytön yleisyyteen lasten ja nuorten liikuntatoiminnassa. Syynä siihen on se, että

haastateltavien määrä oli vähäinen, joten emme voi todeta tulkin käytön olevan yleistä liikuntatoiminnassa viittomakielisten lasten ja nuorten keskuudessa.

Emme olleet varautuneet kysymysten kääntämiseen viittomakielelle, sillä haastattelussa oli tarkoitus olla mukana viittomakielen tulkki tulkkaamassa sekä varmistamassa kielen oikeellisuuden. Tulkin estyttyä tulemasta paikalle haastatteluun käänsimme kysymykset itse viittomakielelle. Tulkkauksen avulla olisimme välittömästi ymmärtäneet haastateltavien vastaukset ja näin olisimme voineet tarvittaessa kysyä heiltä tarkentavia kysymyksiä. Videoimme haastattelun ja teimme käännöksen suomalaiselta viittomakieleltä suomen kielelle. Sen seurauksena aineistossa saattaa olla epäselvyyksiä ja väärinymmärryksiä. Olemme joka tapauksessa tyytyväisiä haastatteluun ja sen tuloksiin. Olemme oppineet opinnäytetyön tekemisen aikana paljon, kuten esimerkiksi varautumaan yllättäviin muutoksiin ja kuinka ryhmähaastattelu toteutetaan käytännössä.

Opinnäytetyömme lisää tietoisuutta viittomakielisen liikuntatoiminnan kysynnästä. Aihe herättelee viittomakielen tulkkeja ja viittomakielisten henkilöiden läheisiä sekä heidän kanssaan työskenteleviä henkilöitä pohtimaan sen tärkeyttä. Haastateltavat olivat tyytyväisiä tulkkauksen toteutumiseen liikuntatoiminnassa, mutta toivoivat pääsevänsä harrastamaan liikuntaa viittomakielisessä yhteisössä. Toivomme, että tämä opinnäytetyö inspiroi kaupungeja, kuntia ja seuroja kehittämään viittomakielistä liikuntatoimintaa lapsille ja nuorille. Olisi mielenkiintoista nähdä viittomakielisen liikuntatoiminnan kehitystä tulevaisuudessa.

Opinnäytetyömme pohjalta voisi tehdä jatkotutkimuksia tai kehittämishankkeita, liittyen esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin, jotka heräsivät opinnäytetyön pohjalta. Millainen vaikutus viittomakielisellä liikuntatoiminnalla on lapsen tai nuoren kieli-identiteettiin? Millainen merkitys viittomakielisen liikuntatoiminnan lisääntymisellä olisi viittomakielisille lapsille ja nuorille yhdenvertaisuuden kannalta? Entä millainen vaikutus sillä olisi yhteiskunnallisesti? Yksi jatkoehdotuksistamme olisi myös viittomakielen tulkkiopiskelijan ja liikunnanohjaajaopiskelijan yhdessä järjestämä viittomakielinen liikuntatoiminta ja sen pohjalta tehty kehittämispainotteinen opinnäytetyö. Toiminnassa olisi mahdollista kehittää laadukasta viittomakielistä liikuntatoimintaa sekä tukea moniammatillista yhteistyötä.

LÄHTEET

- Finne, J. (2017). *Liikkuva lapsi, terveempi aikuinen*. Fitra.
- Harjula, N. (2015). *Ottaisinko FM-laitteen, äidin vai tulkin mukaan harrastukseen? Kyselytutkimus 1–16-vuotiaiden kuulovammaisten lasten ja nuorten harrastuksista ja tulkin käytöstä harrastusten aikana* [Opinäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201504295479>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö* (2. painos). Gaudeamus.
- Hynynen, H., Pyörre, S., & Roslöf, R. (2003). *Elämä käsillä Viittomakielentulkin ammattikuva*. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hytönen, N., & Rissanen, T. (2006). *Käden käännteessä*. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J., & Aho, A. L. (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.
- Jokinen, M. (2000). Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa A. Malm (toim.), *Viittomakieliset Suomessa* (s.79–80). Finn Lectura.
- Jokinen, M., Kauppinen, L., & Selin-Grönlund, P. (2016). Viittomakielen ja viittomakielisten huomioiminen opetuksessa. Teoksessa M. Takala, & H. Sume (toim.), *Kieli, kuulo ja oppiminen* (3. uud. p.). Oy Finn Lectura Ab.
- Kalela, E. (2010). *Etiikka tulkkaustilanteissa viittomakieli- ja kuulovammaisallalla*. Kuuloliitto ry.
- Kallinen, K., & Pirskanen, H. (2022). *Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu*. Gaudeamus.
- Kannas, L., Tynjälä, J., & Vuori, M. (2004). Nuorten liikuntaharrastuneisuuden muutoksia 1986–2002. Teoksessa L. Kannas (toim.), *Koululaisten terveys ja terveystyötöyminen muutoksessa* (s.117). Jyväskylän yliopisto.
- Kela. (i.a.-a). *Vammaisten tulkkauspalvelu*. Saatavilla 25.09.2023
<https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu>

- Kela. (i.a.-b). *Vammaisten tulkkauspalvelu, yhteystiedot*. Saatavilla 25.09.2023
<https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-yhteystiedot>
- Kela. (i.a.-c). *Henkilökohtainen tulkki*. Saatavilla 30.1.2024
<https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-tulkki>
- Kela. (i.a.-d). *Tutustu Tulkkauspalveluun*. Saatavilla 25.09.2023
<https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-tutustu-tulkkauspalveluun>
- Kronqvist, E-L., & Pulkkinen, M-L. (2007). *Kehityopsykologia - Matkalla muutokseen* (1. p.). Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Kuuloliitto. (i.a.-a). *Kuulokojeet ja apuvälineet*. Saatavilla 11.10.2023
<https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/kuulokojeet-ja-apuvälineet/>
- Kuuloliitto. (i.a.-b). *Sisäkorvaistute*. Saatavilla 16.10.2023 <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/sisäkorvaistute/>
- Kuuloliitto. (i.a.-c). *Tulkkaus sosiaali- ja terveydenhuollossa*. Saatavilla 10.10.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/sosiaaliturvaopas/tulkkaus-sosiaali-ja-terveydenhuollossa/>
- Kuurojen Liitto. (i.a.-a). *Viittomakieliset*. Saatavilla 11.10.2023 <https://kuurojenliitto.fi/viittomakieliset/>
- Kuurojen Liitto. (i.a.-b). *Oikeuksien valvonta*. Saatavilla 07.02.2023 <https://kuurojenliitto.fi/oikeuksienvalvonta/>
- L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki. 30.12.2014/1325. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- L 133/2010. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 1.9.2010/133. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133#Pdm46494959067104>
- L 359/2015. Viittomakielilaki. 1.5.2015/359. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150359#Pdm45053757705248>
- L 628/1998. Perusopetuslaki. 21.8.1998/628. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L1>
- L 731/1999. Perustuslaki. 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#a731-1999>
- Laurén, S. (2006). Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa N. Hytönen, & T. Rissanen (toim.), *Käden käännteessä: Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä* (s.199–226). Oy Finn Lectura Ab.

- Liukkonen, S. (2017). Rikosilmoituksen saa tehdä kielellä, jota osaa puhua riittävästi. *RIKU Rikosuhripäivystys*, 8(3), 28.
- McCormick, K., McKone, K M., & Mendle, J. (2015). *Puberty and mental health*. [Verkkojulkaisu]. Saatavilla 20.10.2023 https://actforyouth.net/resources/rf/rf_puberty_0915.pdf
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L., & Ruoppila, I. (2015). *Ihmisen psykologinen kehitys*. PS-kustannus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021). *Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille* [Verkkojulkaisu]. Saatavilla 31.5.2023 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-853-3>
- Pulkkinen, L., Ahonen, T., & Ruoppila, I. (2023). *Ihmisen psykologinen kehitys* (10. uud. p.). PS-kustannus.
- Rainò, P. (2020). *Viittomakielibarometri 2020-tutkimusraportti*. [PDF]. Oikeusministeriö. Saatavilla 12.11.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-860-8>
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. (2021). *Asioimistulkin ammattisäännöstö*. [PDF]. Saatavilla 25.3.2024. <https://www.sktl.fi/@Bin/6cdbf79b57209124537edf051859c715/1611731992/application/pdf/2533049/Asioimistulkin%20ammattisa%CC%88a%CC%88nno%CC%88sto%CC%88%202021.pdf>
- Suomen YK-liitto. (2015). *YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja* [Pöytäkirja]. Saatavilla 19.10.2023 https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf
- Suomen YK-liitto. (i.a.) *YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja valinnainen pöytäkirja*. Saatavilla 19.10.2023 <https://www.ykliitto.fi/julkaisut/ykn-yleissopimus-vammaisten-henkiloiden-oikeuksista-ja-valinnainen-poytakirja>
- Sääkslahti, A. (2018). *Liikunta varhaiskasvatuksessa* (2. uud. p.). PS-kustannus.
- Takkinen, R., Nikula, K., & Salonen, J. (2023). Suomen viittomakielten käyttäjien osallisuus ja haavoittuvuus 1850-luvulta nykypäivään. Teoksessa J. Paananen, M. Lindeman, C. Lindholm, & M. Luonpää-Manni (toim.), *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus*. Gaudeamus Oy.

- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi* (uud. p.). Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Saatavilla 10.10.2023 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Vanttaja, M., Tähtinen, J., Zacheus, T., & Koski, P. (2017). *Liikkumattomuuden jäljillä*. Nuorisotutkimusseura ry.
- Yule, G. (2020). *The study of language* (Seventh edition.). Cambridge University Press.

LIITE 1: Suostumuslomake huoltajille

SUOSTUMUSLOMAKE
HUOLTAJALLE

Hei!

Olemme neljännen vuoden viittomakielen tulkkiopiskelijoita Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Olemme tekemässä opinnäytetyötä liittyen viittomakielentulkin käyttöön lasten ja nuorten liikuntaharrastuksissa. Tulemme haastattelemaan viittomakielisiä lapsia ja nuoria koululle 25.10.2023.

Haastattelu sisältää kysymyksiä liittyen liikuntaan, liikuntaharrastukseen sekä tulkin käyttöön liikuntatoiminnassa. Haastattelussa emme tule kysymään terveys-tietoja tai henkilötietoja. Haastattelu videoidaan aineiston analysointia varten. Videomateriaali on vain meidän käytössämme, eikä sitä näytetä ulkopuolisille. Materiaali säilytetään tietoturvalisesti opinnäytetyön prosessin ajan ja tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua.

Osallistuminen haastatteluun on vapaaehtoista, eikä suostumuksen allekirjoittaminen sido mihinkään. Osallistumiseen tarvitsemme lapsen ja huoltajan allekirjoitukset. Allekirjoittamalla tämän lomakkeen annat suostumuksen lapsen osallistumiselle, sekä haastattelun videoimiselle.

Palautathan molemmat suostumuslomakkeet hyvissä ajoin lapsen luokanopettajalle.

Jos sinulla on kysymyksiä haastatteluun liittyen, voit olla yhteydessä seuraaviin henkilöihin:

Yhteydenotot haastattelijoihin: Luana McCauley

luana.mccauley@student.diak.fi

Diakonia-ammattikorkeakoulun ohjaava lehtori: Nina Sivunen

nina.sivunen@diak.fi

Nähdään haastattelussa!

Syysterveisin,

Anna-Sofia Koskela, Emilia Sirén ja Luana McCauley

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 2: Suostumuslomake lapsille ja nuorille

SUOSTUMUSLOMAKE HAASTATTELUUN OSALLISTUJALLE

Hei!

Olemme viittomakielen tulkkiopiskelijoita ja haluaisimme haastatella sinua.

Teemme opinnäytetyötä, johon haluamme haastattelun.

Haastattelu tehdään ryhmässä ja paikalla voi olla myös tulkki.

Haastattelu liittyy viittomakielentulkin käyttöön liikunnassa.

Tulemme tekemään haastattelun koululla 25.10.2023.

Haastattelussa emme tule kysymään terveystietoja tai henkilötietoja.

Haastattelu videoidaan, eikä videota näe kukaan muu, kuin me haastattelijat.

Videoimme haastattelun, jotta voimme myöhemmin kirjoittaa haastattelusta.

Kun videot on katsottu ja työmme on valmis, videot poistetaan.

Osallistuminen haastatteluun on vapaaehtoista.

Osallistumiseen tarvitsemme sinun ja huoltajasi allekirjoitukset.

Allekirjoittamalla suostut osallistumaan haastatteluun ja videointiin.

Sinun ei tarvitse jatkaa haastattelua, vaikka olet allekirjoittanut tämän lomakkeen.

Palautathan suostumuslomakkeen hyvissä ajoin omalle luokanopettajalle.

Nähdään haastattelussa!

Syysterveisin,

Anna-Sofia Koskela, Emilia Sirén ja Luana McCauley

Haastatteluun osallistuvan allekirjoitus ja nimen selvennys

LIITE 3: Haastattelukysymykset

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Minkä ikäinen olet?
2. Haluatko kertoa meille omasta kuulonapuvälineestä? Esimerkiksi implantit, kuulokojeet tai muita kuulonapuvälineitä.
3. Mitä liikuntaharrastuksia sinulla on? Jos ei ole, niin mitä haluaisit harrastaa?
4. Kuinka monta tuntia viikossa käyt liikuntaharrastuksessa?
5. Kuinka monta tuntia viikossa sinulla on koululiikuntaa?
6. Oletko tavannut uusia kavereita liikuntaharrastuksessasi?
7.
 - a. Onko sinulla liikuntatoiminnassa tulkki mukana?
 - b. Onko liikuntatoiminnassa viittomakielinen ohjaaja mukana?
 - c. Onko tilanteessa joku muu, esimerkiksi läheinen tai avustaja mukana?
8. Mitä kommunikointimenetelmää käytätte?
 - a. tulkin kanssa?
 - b. viittomakielisen ohjaajan kanssa?
 - c. läheisen kanssa?
 - d. avustajan kanssa?
9. Onko tulkin käyttö toimivaa liikuntatoiminnassa? (Tekeekö tulkkaus liikuntatoiminnasta haastavaa? Hidastaako se toiminnan sujuvuutta? Nopeuttaako se toiminnan sujuvuutta?)
10. Voisitko osallistua liikuntatoimintaan ilman tulkkia? (Mahdollistaako tulkkaus liikuntatoiminnassa käynnin?)

11. a. Onko ollut tilannetta, jolloin et ole saanut tulkkia mukaan liikuntatoimintaan?

b. Miten tilanne eteni?

12. Onko sinulla toiveita, millaista viittomakielistä liikuntatoimintaa pitäisi olla saatavilla?